

BÀI 28

ÔN TẬP TRUYỆN VÀ KÍ

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Hình thành được những hiểu biết sơ lược về các thể truyện, kí trong loại hình tự sự ;
- Nhớ được nội dung cơ bản và những nét đặc sắc về nghệ thuật của các tác phẩm truyện, kí hiện đại đã học.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Bài ôn tập trước hết nhằm giúp HS củng cố và ghi nhớ được những hiểu biết về nội dung cơ bản và đặc điểm nghệ thuật của các truyện, kí hiện đại đã học từ Bài 18 đến 22 và 25 đến 27. Những yêu cầu của việc ôn tập còn nhằm giúp HS trên cơ sở những tri thức cụ thể ở từng bài, hình thành được hiểu biết khái quát ở mức độ sơ lược về các thể truyện, kí trong loại hình tự sự ; thấy được những điểm chung và chỗ khác biệt giữa hai thể ấy. Để đạt được những mục tiêu này, bài ôn tập cần bắt đầu từ việc tóm tắt lại nội dung (cốt truyện, đại ý) và những đặc điểm nghệ thuật nổi bật ở từng truyện, kí đã học. Trên cơ sở HS đã nhớ lại được các tác phẩm, nêu lên các yếu tố cơ bản của thể loại có ở mỗi bài, GV tổng kết, nâng cao thành những tri thức khái quát về thể loại dựa theo phần *Ghi nhớ* trong SGK.

2. Để giờ ôn tập thực sự có kết quả, HS cần chuẩn bị kĩ ở nhà các nội dung ôn tập trong SGK. Đồng thời GV tổ chức cho HS hoạt động, với nhiều hình thức khác nhau tại lớp : HS làm việc theo từng cá nhân, có thể thảo luận theo nhóm, có thể lên trình bày trên bảng hoặc ghi vào giấy, vở của mình.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

1. Giới thiệu

GV nêu mục tiêu, nhiệm vụ của bài ôn tập (dựa vào phần I – *Mục tiêu cần đạt* ở trên).

2. Tiến trình tổ chức các hoạt động

Hoạt động 1. Ôn tập về nội dung cơ bản của các truyện, kí đã học.

– GV cho HS nhắc lại tên và thể loại của các tác phẩm hoặc đoạn trích truyện, kí hiện đại đã học từ Bài 18 đến 22 và 25 đến 27.

– GV lập bảng theo mẫu ở câu hỏi 1 trong SGK (kẻ trên bảng đen), HS lập bảng đó vào vở của mình. GV và HS cùng xây dựng nội dung điền vào các cột trong bảng :

STT	Tên tác phẩm (hoặc đoạn trích)	Tác giả	Thể loại	Tóm tắt nội dung (đại ý)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	<i>Bài học đường đời đầu tiên</i> (Trích <i>Dế Mèn phiêu lưu kí</i>)	Tô Hoài	Truyện (Đoạn trích)	Dế Mèn có vẻ đẹp cường tráng của một chàng dế thanh niên, nhưng tính tình xốc nổi, kiêu căng. Trò đùa ngỗ nghịch của Dế Mèn đã gây ra cái chết thảm thương cho Dế Choắt và Dế Mèn đã rút ra được bài học đường đời đầu tiên cho mình.
2	<i>Sông nước Cà Mau</i> (Trích <i>Đất rừng phương Nam</i>)	Đoàn Giỏi	Truyện (Đoạn trích)	Cảnh quan độc đáo của vùng Cà Mau với sông ngòi, kênh rạch bủa giăng chi chít, rừng được trùng điệp hai bên bờ và cảnh chợ Năm Căn tấp nập, trù phú họp ngay trên mặt sông.
3	<i>Bức tranh của em gái tôi</i>	Tạ Duy Anh	Truyện ngắn	Tài năng hội hoạ, tâm hồn trong sáng và lòng nhân hậu ở cô em gái đã giúp cho người anh vượt lên được lòng tự ái và sự tự ti của mình.
4	<i>Vượt thác</i> (Trích <i>Quê nội</i>)	Võ Quảng	Truyện (Đoạn trích)	Hành trình ngược sông Thu Bồn vượt thác của con thuyền do dương Hương Thư chỉ huy. Cảnh sông nước và hai bên bờ, sức mạnh và vẻ đẹp của con người trong cuộc vượt thác.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	<i>Buổi học cuối cùng</i>	An-phông-xơ Đơ-đê (Pháp)	Truyện ngắn	Buổi học tiếng Pháp cuối cùng của lớp học trường làng vùng An-dát bị Phổ chiếm đóng và hình ảnh thầy giáo Ha-men qua cái nhìn, tâm trạng của chú bé Phrăng.
6	<i>Cô Tô</i> (Trích)	Nguyễn Tuân	Kí	Vẽ đẹp tươi sáng, phong phú của cảnh sắc thiên nhiên vùng đảo Cô Tô và một nét sinh hoạt của người dân trên đảo.
7	<i>Cây tre Việt Nam</i>	Thép Mới	Kí	Cây tre là người bạn gần gũi, thân thiết của nhân dân Việt Nam trong cuộc sống hằng ngày, trong lao động và chiến đấu. Cây tre đã thành biểu tượng của đất nước và dân tộc Việt Nam.
8	<i>Lòng yêu nước</i> (Trích bài báo <i>Thử lửa</i>)	I-li-a Ê-ren-bua (Nga)	Tuỳ bút – chính luận	Lòng yêu nước khởi nguồn từ lòng yêu những vật bình thường gần gũi, từ tình yêu gia đình, quê hương. Lòng yêu nước được thử thách và bộc lộ mạnh mẽ trong cuộc chiến đấu bảo vệ Tổ quốc.
9	<i>Lao xao</i> (Trích <i>Tuổi thơ im lặng</i>)	Duy Khán	Hồi kí tự truyện (Đoạn trích)	Miêu tả các loài chim ở đồng quê, qua đó bộc lộ vẻ đẹp, sự phong phú của thiên nhiên làng quê và bản sắc văn hoá dân gian.

Hoạt động 2. Ôn tập về đặc điểm của truyện, kí.

– Cho HS lập bảng thống kê theo câu hỏi 2 trong SGK. GV góp ý, sửa chữa, rồi nêu tóm tắt những đặc điểm của truyện, kí :

+ Truyện và phần lớn các thể kí đều thuộc loại hình tự sự. Tự sự là phương thức tái hiện bức tranh đời sống bằng tả và kể là chính. Tác phẩm tự sự đều có lời kể, các chi tiết và hình ảnh về thiên nhiên, xã hội, con người, thể hiện cái nhìn và thái độ của người kể.

+ Truyện phần lớn dựa vào sự tưởng tượng, sáng tạo của tác giả trên cơ sở quan sát, tìm hiểu đời sống và con người theo sự cảm nhận, đánh giá của tác giả. Như vậy, những gì được kể ở trong truyện không phải là đã từng xảy ra đúng như vậy trong thực tế, còn kí lại kể về những gì có thực, đã từng xảy ra.

+ Trong truyện, thường có cốt truyện, nhân vật. Còn trong kí, thường không có cốt truyện, có khi không có cả nhân vật. Trong truyện và kí đều có người kể chuyện hay người trần thuật, có thể xuất hiện trực tiếp dưới dạng một nhân vật hoặc gián tiếp ở ngôi thứ ba thể hiện qua lời kể.

Lưu ý: Bài *Sông nước Cà Mau* là đoạn trích truyện dài, trong đoạn này không xuất hiện nhân vật và cốt truyện. Còn bài *Vượt thác* cũng là đoạn trích truyện dài, có xuất hiện nhân vật, nhưng yếu tố cốt truyện ở đây hết sức đơn giản. Vì là các đoạn trích nên trong hai bài đó không có đầy đủ các yếu tố của truyện.

Cây tre Việt Nam là bài kí giàu chất tùy bút trữ tình, còn *Lòng yêu nước* lại là tùy bút – chính luận. Như vậy, các đặc điểm thể loại ở mỗi tác phẩm cụ thể không phải trường hợp nào cũng thuần nhất mà nhiều khi có sự pha trộn, xâm nhập lẫn nhau.

Hoạt động 3. Nêu những cảm nhận sâu sắc và hiểu biết mới của mình về đất nước, con người qua các truyện, kí đã học.

– GV cho HS phát biểu, trao đổi. Cần khuyến khích những ý kiến riêng, những cảm nhận thực.

– GV tổng hợp lại các ý kiến, nêu tóm tắt những cảm nhận thu hoạch chung của HS.

Các truyện, kí đã học giúp cho chúng ta hình dung và cảm nhận được nhiều cảnh sắc thiên nhiên đất nước và cuộc sống con người ở nhiều vùng, miền, từ cảnh sông nước bao la, chằng chịt trên vùng Cà Mau cực nam Tổ quốc, đến sông Thu Bồn ở miền Trung êm ả và lắt léo ghềnh ; rồi vẻ đẹp trong sáng, rực rỡ của vùng biển Cô Tô, sự giàu đẹp của vịnh Bắc Bộ đến thiên nhiên làng quê miền Bắc qua hình ảnh các loài chim... Cùng với cảnh sắc thiên nhiên đất nước là hình ảnh con người và cuộc sống của họ, trước hết là những người lao động. Một số truyện, kí đã đề cập những vấn đề gần gũi, quan trọng trong đời sống tình cảm, tư tưởng và các mối quan hệ của con người.

Tổng kết :

Cho HS đọc phần *Ghi nhớ* trong SGK. GV nhấn mạnh những điểm quan trọng để HS ghi vào vở.

3. Luyện tập

Bài tập về nhà : Em thấy thích những đoạn văn miêu tả nào trong các truyện, kí đã học ? Nhân vật nào trong các truyện để lại cho em ấn tượng sâu sắc nhất ? Hãy viết một đoạn văn nêu cảm nghĩ về nhân vật ấy.